

ROKOKO (cca 1715-1789)

JUDr. Hana Polášková Wincorová

Barokní móda odchází se smrtí Ludvíka XIV. a postupně vzniká nový oděvní styl, který se zejména projevuje ve změnách ženského oděvu, neboť oděv mužský se příliš nemění. I nadále muži nosí kalhoty, vestu a justaucorps, který se ale přizpůsobuje ženským krinolínám tím, že jeho šosy bývají vyztužené, aby trčely do šířky. Vesta se na druhou stranu postupně zkracuje a ztrácí rukávy, je z drahých látek, bohatě zdobená a spolu s umně vázanou vázankou se stává hlavní ozdobou mužského oděvu. Sestřížením šosů justaucorpsu vepředu pak vzniká nový typ kabátu – frak. Místo dřívějších plášťů se pak jako svrchník začíná nosit redingot, nepřilíživě vypasovaný dlouhý kabát s dvojitým límcem. Alonžová paruka je nahrazena pudrovanou parukou či účesem s lokny na spáncích a copánkem s černou mašlí vzadu. Na hlavě muži stále nosí třírohý klobouk a na konci stolení pak i dvourohý či klobouky jiných tvarů. Ke kalhotám ke kolenům se nosí převážně bílé punčochy a nízké boty s podpatkem a přezkami. [1, s. 110-111, 132-147; 2, s. 199, 208-209; 5, s. 162-163, 170-171]

Pokud jde o ženský oděv, je po celé období formován panier (obručovou spodnicí) a korzetem. Panier bývala vyráběna z dřevěných a kovových a později i kosticových výztuh spojených látkou nebo jen pásky. Na počátku 18. stol. se nosí panier kopulovitěho tvaru, která se však brzy začíná zplošťovat a rozšiřovat na bocích až má tvar oválu a kolem roku 1745 pak dosahuje největších rozměrů (až 150 cm), takže např. do dveří bylo možno vstupovat pouze bokem. Ve 2. polovině 18. stol. se rozměry panier opět zmenšují a pro neformální oděv vznikají i její lehčí formy jako tzv. demi-panier, skládající se ze dvou samostatných částí přivazovaných na boky; od 70. let 18. stol. je pak i tato vystřídána vycpávkami uzavřenými kolem boků. [1, s. 116-119; 2, s. 207; 3, s. 68]

Pod korzetem ženy nosily košili, spodky však příliš obvyklé nebyly, neboť jejich nošení bylo považováno za neelegantní a nosily je spíše starší dámy nebo ženy při jízdě na koni [1, s. 127; 2, s. 210]. Na nohou ženy nosily stejně jako muži punčochy připevněné podvazky a většinou látkové boty na vysokém podpatku [1, s. 129-130; 2, s. 210]. Pokud pak jde o šaty, nosila se spodnička a svrchní šaty, jichž existovala poměrně velká škála zejm. ke konci století. Na počátku 18. stol. se zejména v Anglii stále nosí tzv. mantua, která má pomoci přistehovaných skladů vypasovaný živůtek, díky měnícím se tvarům panier však mění svůj celkový vzhled. Tento typ oděvu je předchůdcem pozdější robe à l'anglaise (anglické šaty), tedy šatů s vypasovaným živůtkem. Protikladem šatů typu mantua pak je na počátku 18. stol. francouzská robe battante (robe volante – existovala celá řada názvů), tedy zcela volný v pase nevypasovaný oděv, pod který se však rovněž nosila panier a korzet. Tento oděv je předchůdcem druhého velmi rozšířeného typu rokokových šatů, a to robe à la française (francouzské šaty), tedy oděvu s vypasovaným předním dílem, ale volnými zády složenými do záhybů. Přední díl těchto šatů vyplňovala trojúhelníková bohatě zdobená vsazka, která však bývala ke konci století nahrazována všitým sedlem se zapínáním, tzv. compères. Rukávy dosahují k lokti, u robe à l'anglaise se však na konci století prodlužují. Kromě těchto základních typů šatů se ke konci století objevují další jako jako robe à la polonaise (polské šaty) s do tří záhybů zvednutou sukni, chemise à la reine (královnina košile) volné košilové šaty přepásané šerpou atd. Jako neformální typ oděvu pak ženy nosí sukňe a různé druhy kratších kabátků. Materiály jsou pastelových barev, hedvábné látky jsou s postupem času čím dál jemnější a ke konci století se s oblibou nosí potištěné bavlněné látky. Ke zdobení se užívá množství stuh, prýmků a umělých i pravých květin. [1, s. 112-132, 147-157; 2, s. 199-210; 3, s. 68-74; 4, s. 37; 5, s. 166-167]

Pokud jde o účesy, i ženy nosí vlasy pudrované a kadeřené, nejprve jsou účesy poměrně jednoduché a nízké, v 70. letech 18. stol. však začínají růst do výšky a ve své extrémní

podobě mohou třikrát až čtyřikrát převyšovat hlavu. Od 80. let se pak účesy začínají rozšiřovat do stran a začínají se nosit bohatě zkadeřené vlasy vepředu a na bocích s delší částí vzadu. Na vlasech se často nosí různé čepce, nejprve poměrně malé, ke konci století se však začínají nosit čepce původně určené k ochraně účesu při spaní či koupání, které zakrývají téměř celé vlasy. Dále se nosí i různé typy klobouků či kápí. Obličej si dámy nápadně líčí. [1, s. 127-132, 147-157; 2, s. 199-210; 5, s.166]

Seznam literatury:

- [1] Kybalová, Ludmila. *Dějiny odívání: Barok a rokoko*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002, 236 s., ISBN 80-7106-144-1
- [2] Kybalová, L.; Herberová, O.; Lamarová, M. *Obrazová encyklopedie módy*. 1. vyd. Praha: Artia, 1973, 623 s.
- [3] Waugh, Norah. *The Cut of Women's Clothes 1600-1930*. 1. vyd. Londýn: Faber and Faber Limited, 1994, 336 s., ISBN 0-571-08594-6
- [4] Arnold, Janet. *Patterns of Fashion 1: Englishwomen's dresses and their construction c. 1660-1860*. 1. vyd. Londýn: Macmillan; Hollywood: Quite Specific Media Group Ltd., 1977, 76 s., ISBN 0-89676-026-X
- [5] Kolektiv autorů. *Ilustrovaná encyklopedie odívání od tógy po krinolínu*. 1. vyd. Bratislava: Perfekt a.s., 2009, 351 s., ISBN 978-80-8046-430-1

Obrazová příloha:

tzv. habit či habit a la francaise z poloviny 18. století; autor Martina Hřibová, foto Martin Hřib

Robe à la anglaise se sukni řasenou à la polonaise, Anglie c. 1780 - oděv s vypasovaným živůtkem; autor Hana Polášková Wincorová, foto Přemysl Polášek

Robe à la française, Francie c. 1775 - oděv s volným zadním dílem složeným do záhybů; autor Hana Polášková Wincorová, foto Přemysl Polášek

Rokokový oděv s kabátkem typu pierrot, (c. 1787-1789); autor Hana Polášková Wincorová, foto Přemysl Polášek

Chemise a la reine (c. 1785); autor Hana Polášková Wincorová, foto Přemysl Polášek

Neformální rokokový oděv - sukně a kabátek; autor Justyna Rychlik-Sepial, foto Přemysl Polášek